

Handläggare, titel, telefon
Karin Faxér, miljöstrateg
011-15 19 74

Länsstyrelsen i Östergötland
581 86 Linköping

Remiss om förslag till Regionalt Åtgärdsprogram för miljömålen i Östergötland 2024-2030

Norrköpings kommun har tagit emot en remiss från länsstyrelsen gällande förslag till Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen i Östergötland 2024-2030.

Norrköpings kommun anser att miljömålsarbetet är mycket viktigt och att det är bra att frågorna lyfts. Det är också positivt att vikten av samverkan tas upp. Dock är det ottydligt i dokumentet hur denna samverkan ska ske.

Det är ett väldigt ambitiöst åtgärdsprogram och det är bra med en indelning i olika temaområden. För att lättare hitta rätt i dokumentet föreslår Norrköpings kommun att varje temaområde använder underrubriker med numrering så att det framgår vilket temaområde läsaren är under. Exempelvis Temaområde 1 – Kust och vatten, som följs av åtgärdsområdena 1.1 Regionalt genomförande av Havsmiljödirektivet och vattendirektivets åtgärdsprogram samt internationell samverkan i länderna runt Östersjön, 1.2 Ökat skydd av vattentäkter.... och så vidare.

Det är också bra att kopplingen mellan respektive temaområde och miljömål samt globala mål synliggörs. Dock verkar avgränsningarna hanteras på olika sätt i olika temaområden, ibland är de strikt avgränsade och ibland mer generöst inkluderade. Det vore bra med en enhetlig bedömning.

Norrköpings kommun känner också att det är lite oklart hur kommunen ska använda dokumentet och hur ansvarsfördelningen ser ut. Många av de föreslagna åtgärderna fångas upp i kommunens egna lokala styrande dokument medan andra frågor inte alls hanteras. För att få ett tydligare mandat för ett dylikt område och en tydligare ansvarsfördelning kan det vara bra med någon form av åtaganden som kommunen och även övriga potentiella aktörer gör, exempelvis inom ett åtgärdsområde. Även hur och av vem åtgärderna ska följas upp kan beskrivas tydligare. Det är också viktigt att lyfta finansieringsfrågan kopplad till åtgärderna, förslagsvis genom att synliggöra olika finansieringsalternativ. Utan finansieringsmöjligheter och mandat kan det bli svårt med genomförandet av åtgärderna.

Norrköpings kommun saknar ett perspektiv kring beredskap och kris i dokumentet. Vilka åtgärder behöver hanteras för en krisberedskap? Kriser kan vara ofred, men framför allt kan det handla om hantering av exempelvis pandemier och klimatförändringar.

Kriterierna för åtgärdsförslagen har bland annat varit att de ska täcka upp inom områden där de saknas eller är otillräckliga idag. Det relateras dock till flera dokument som innehåller samma åtgärder som i föreslaget åtgärdsprogram. Ett exempel är skärgårdsutveckling där många av åtgärderna hanteras i Gemensamt utvecklingsprogram för kust och skärgård för Östergötland och norra Småland (remiss sommaren 2024). Detta kan skapa otydligheter vid kommande förändringar och uppföljningar.

Synpunkter på åtgärderna

Kust och vatten

Generella synpunkter

I utmaningarna saknas en beskrivning av svårigheten med att ställa krav på att åtgärder ska genomföras. Ett tillägg föreslås göras kring juridik och ansvar där det ingår förslag på hur en kommun kan arbeta för att få bättre möjligheter att ställa krav. I åtgärdsprogrammet för vattendirektivet står det en del om tillsyn. Kommunen bedömer att det är svårt att via tillsyn ställa krav på till exempel våtmarker och den typer av större åtgärder. De flesta jordbruksfastigheter är bara anmälningspliktiga så tillsynshandlingen skiljer sig även mycket åt för olika verksamheter. Kommunen behöver hitta ett regelverk där det blir lättare att ställa krav på till exempel att ha skyddszoner, anlägga våtmarker och göra vattenfördröjande åtgärder.

Åtgärdsområde 3. Minskat läckage av näringsämnen från jordbruksmark

Norrköpings kommun saknar frågan om dagvattenhantering, hantering av avloppsvatten samt rening av dessa båda. Vi föreslår därför ett tillägg kring minskat läckage av näringsämnen och miljöfarliga ämnen från tätbebyggda områden, då även dessa bidrar till stora näringsläckage. Här skulle även en beskrivning över hur kommunerna kan bli bättre på att behålla vattnet i miljön både för att skapa grundvatten men också för att minska vattenflödena vid högvattenflöden. Genom detta kan kommunerna minska näringsläckage samt spara vatten inför torrperioder i form av till exempel bevattningsdammar.

Åtgärdsförslag 5. Bra om kommuner kan föregå med gott exempel men det borde vara ett arbetssätt även generellt och inte bara på kommunal mark.

Åtgärdsområde 5. Ökad hänsyn till kulturmiljöer vid vatten

Åtgärdsförslag 1. Medel behövs även för nyttjande av områden med höga natur- och kulturvärden, inte bara bevarande, skötsel och restaurering.

Landsbygdsutveckling kan gynnas av fortsatt/ny användning av gamla kulturmiljöer. De bidrar till långsiktig hållbarhet såväl ekologiskt, socialt som ekonomiskt. Kombinera traditioner som framtida resurser.

Åtgärdsområde 7. Ökade möjligheter för samhällsservice och förvärvsarbete i skärgården

Det saknas åtgärdsförslag kring digitalisering och uppkoppling, vilket är en förutsättning för (distans)arbete och verksamheter i skärgården.

Arter och landskap

Generella synpunkter

Miljömålet God bebyggd miljö och globala målet 11, Hållbara städer och samhällen, bör synliggöras övergripande för temaområdet.

Åtgärdsområde 1. Länets hotade arter

En koppling bör göras även till globala målet 11, Hållbara städer och samhällen i detta åtgärdsområde. Även miljömålen God bebyggd miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag samt Myllrande våtmarker bör vara med.

Åtgärdsförslag 1. Det skulle vara önskvärt med ett tydliggörande av vilka länets prioriterade naturtyper och arter är. Med fördel kan åtgärdsförslaget hänvisa till en dylik sammanställning.

Åtgärdsförslag 5. Sättet artskyddsdirektivet används på idag är starkt ifrågasatt av många grupper, främst jord – och skogsägare. Som det används idag sätter det den lagstiftade äganderätten på spel. Markägare riskerar att få vänta i år på utbetalningar för att de på grund av artskyddet inte får avverka skog och ersättningsnivåerna är låga i förhållande till vad skogen skulle ge under generationer framåt. Då det är en pågående diskussion i riksdagen kring artskyddet föreslår kommunen att åtgärdsförslaget samt uppföljning i frågan stryks.

Åtgärdsområde 2. Grön infrastruktur och variation av livsmiljöer i ett förändrat klimat

Åtgärdsförslag 3. Den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur skulle behöva hantera behov av anpassningar till ”hur arter och livsmiljöer påverkas i ett föränderligt klimat” (se åtgärdsförslag 1). Planering av grön infrastruktur för klimatanpassning är ett område där kommunerna kan behöva stöd, exempelvis genom kartor som visar hur konnektiviteten för naturtyper kan tänkas förändras på grund av till exempel förändringar i vegetation och översvämning i kustnära områden. Detta skulle behöva hanteras på regional nivå och med rådgivning till kommunerna.

Åtgärdsförslag 7. Högre kravställning på bevarande och skydd av viktiga och artrika miljöer även vid avverkning borde nämnas då det har en stor påverkan på förlust av livsmiljöer.

Åtgärdsförslag 8. Det är även viktigt med en ökad tillsyn avseende invasiva arter för att få till gemensamma bekämpningar, då invasiva arter inte bryr sig om fastighetsgränser.

Åtgärdsområde 3. Ändamålsenlig skötsel av gräsmark för att gynna biologisk mångfald

Generella synpunkter

Förslagsvis bör ordet ”gräsmark” preciseras då det kan misstolkas som alla typer av gräs- och hagmarker, men i åtgärdsområdet är det snarare parker, vägrenar och kantzoner/ruderatmarker som avses.

Olika marker har olika blommande växter/gräs och av den anledningen kan det vara bra att tydliggöra vilka blommande växter/gräs som ska gynnas eller missgynnas genom åtgärdsförslagen.

Åtgärdsförslag 2. ”Minst en mil”-strategin kan lätt komma i konflikt med annan markanvändning av grönytor i landskapet som exempelvis våtmark, odlingsbar jordbruksmark och skogsgläntor.

Åtgärdsområde 4. Rådgivning och stöd för ett variationsrikt odlingslandskap

Generella synpunkter

Förslagsvis kan arbete med att identifiera ”reservbetesmarker” eller betesmarker som har särskilt goda förhållanden vid extrema väder som torka och översvämningar läggas till som åtgärdsförslag. Det är relaterat till arbete med betesförmedlingen (Åtgärdsområde 6, åtgärd 3) om det blir brist på foder.

Uppföljningens sista punkt bör även inkludera antal hektar aktiv betesmark.

Åtgärdsområde 5. Ändamålsenlig användning av jordbruksmark och tryggad självförsörjning av livsmedel

Generella synpunkter

Förslagsvis kan åtgärdsområdet kompletteras med en analys av hur åkermarkens produktivitet förväntas förändras på grund av klimatförändringar, exempelvis om produktiva arealer förväntas översvämmas samt hur förlust av åkermark påverkar möjligheten till regional livsmedelsförsörjning. Även om det finns motåtgärder till exempel möjligheter att restaurera nedlagd åkermark eller andra typer av odling för att säkra livsmedelsförsörjningen.

Livsmedelsproduktion och beredskap behöver stimuleras med närproducerade produkter – inte nödvändigtvis ekologiskt producerade. Vid krissituationer försämras tillgången på många ekologiska insatsmedel för lantbruket.

Åtgärd 6. Norrköpings kommun har i kommunfullmäktige beslutat att avskaffa krav på ekologisk odling vid nytecknande av jordbruksarrendeavtal på mark ägd av Norrköpings kommun och i de befintliga avtal där det redan finns ett krav ställt på ekologiskt jordbruk, skall det vid villkorsändring av avtalet tas bort krav på ekologisk odling till förmån för fri brukningsrätt. Detta ställer sig i motsatsförhållande till åtgärdsförslaget.

Åtgärdsområde 7. Hantering av betestryck från klövvilt samt vildsvinsskador på jord- och skogsbruk

Åtgärdsförslag 1. Idag finns redan instiftade älgförvaltningsområden, älgskötselområden, kronviltskötselområden, viltvårdsområden så det finns inte behov av ytterligare forum. Bättre att se över organisationen i de befintliga forum som finns istället för att skapa nya.

Åtgärdsförslag 3. Rovdjursavvisande stängel bör tas bort från åtgärdsförslaget helt och hållet då det inte relaterar till betesskador från klövvilt och vildsvin.

Åtgärdsområde 8. Variationsrik skog

Generella synpunkter

Norrköpings kommun föreslår att uppföljningspunkten statistik granbarkborre byts ut mot en mer lämplig uppföljningspunkt som exempelvis fördelning av tall/gran/löv. Åtgärder som görs för ståndortsanpassning idag kommer att ge effekt först om 50-70 år. Granbarkborrens förekomst påverkas även av faktorer så som stormar och torka. Det finns också risk att morgondagens problematik är en annan skadegörare och att det kommer bli för smalt att bara fokusera på en enda art.

Åtgärdsområde 10. Främjande av värdefulla våtmarksområden

Generella synpunkter

Denna punkt medför risker för att värdefulla jordbruksarealer läggs under vatten, vilket motverkar åtgärdsområde 5 i temaområdet. Målkonflikten behöver belysas och en avvägning av prioriteringsordning skapas.

Människan i miljön

Generella synpunkter

Beskrivningen under utmaningar har ett stadsperspektiv. Det är viktigt att skapa fysiska möjligheter även för befolkning i mindre orter och på

landsbygderna. Åtgärder för alternativa fordon/färdmedel, turtäthet och tillgänglighet behöver erbjudas fler människor.

Åtgärdsområde 1. Hållbar samhällsplanering

Förslagsvis görs ett tillägg i inledningen att det även är bra att underlätta även andra hållbara val som att lämna till återbruk och återvinning samt främjande av delning av varor.

Åtgärdsområde 6. Kalkning och askåterföring

Åtgärdsförslag 3. Verktyget bör snarare tas fram för att kunna beräkna uttaget och den tilltänka askåterföringen.

Åtgärdsområde 7. Hållbar avfallshantering

Kommuner behöver även planera för främjande av delningsekonomier samt främja reparationsmöjligheter i flerbostadshus och bytesrum.

Åtgärdsförslag 1. Det går även att verka för tillgänglighet till återvinningsstationer/lättillgängliga insamlingsplatser för förpackningar samt främja bostäder och verksamheter där avfallshanteringen får ta plats och även planera för detta.

Åtgärdsförslag 4. Om produkterna inte är återbrukade går det om möjligt att ställa krav på återvunnet material.

NORRKÖPINGS KOMMUN

Sophia Jarl
kommunstyrelsens ordförande